

PM 2008:226 RI (Dnr 001-1995/2008)

Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2008:74)

Remiss från Finansdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som yttrande över ”Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet” (SOU 2008:74) överlämnas och åberopas denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Regeringen tillsatte den 12 maj 2005 delegationen mot felaktiga utbetalningar – FUT-delegationen. Delegationen överlämnar nu ”Rätt och riktigt, åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen” (SOU 2008:74) som sitt betänkande och slutför därmed sitt uppdrag. I betänkandet föreslår delegationen åtgärder för att minska oavsiktliga såväl som avsiktliga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Åtgärderna innefattar både regeringens styrning samt myndigheternas åtgärder. Åtgärdsförslagen mynnar även ut i förslag till ett antal regelförändringar.

Delegationen har utifrån de orsaker som leder till felaktiga utbetalningar uppskattat omfattningen av dessa utbetalningar. Av de cirka 510 miljarder kronor som årligen betalas ut från välfärdssystemen bedöms i genomsnitt fyra procent vara felaktiga. Bedömningen inkluderar mörkertal, dvs. fel som i regel inte upptäcks. Totalt uppskattas de felaktiga utbetalningarna omfatta 18-20 miljarder kronor. Hälften av dessa är avsiktliga fel från sökanden, den andra hälften oavsiktliga fel från sökande eller myndigheter.

Stockholms stad är remissinstans.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret som ställer sig positivt till de förslag som presenteras i delegationens betänkande.

Mina synpunkter

Jag delar utgångspunkterna för delegationens uppdrag om att rätt ersättning ska ges till rätt person vid rätt tillfälle. Det är anmärkningsvärt att den samlade summan av uteblivna skatteintäkter uppgår till så mycket som 133 miljarder och att de felaktiga utbetalningarna utgör 20 miljarder kronor. En summa som motsvarar 32 000 kronor i sänkt skatt per år och hushåll.

Jag instämmer att efterkontrollerna bör utvecklas och vill betona att det i första hand är handläggningsrutiner samt underlag för biståndsbeslut som är det väsentliga i att motverka felaktiga utbetalningar. Efterkontroller samt risk- och sårbarhetsanalyser av interna oegentligheter bör ingå i kommunernas ordinarie risk- och väsentlighetsarbete samt intern kontroll.

Det är angeläget att utveckla samverkan med andra organisationer när det gäller elektroniskt informationsutbyte. Att kunna effektivisera kontrollerna av de uppgifter som ligger till grund för biståndsbeslut är en framgångsfaktor i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Likaså är utvidgningen av underrättelseskylldigheten en rimlig åtgärd där informationsutbytet mellan myndigheter stärks. Det är även angeläget att de möjligheter till informationsutbyte som idag finns används.

I Stockholms stads riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd framhålls att felaktiga utbetalningar ska motverkas genom noggrann handläggning och kontroller. Misstanke om bedrägeri polisanmäls, i enlighet med den nya bidragsbrottslagen. Stadsdelsnämnderna har också rutiner för att stävja felaktiga utbetalningar.

För att öka kunskapen om felaktiga utbetalningar har kommunfullmäktige beslutat att ge socialtjänstnämnden i uppdrag att utreda omfattningen av fusk inom försörjningsstödet och föreslå åtgärder för att minimera detta. Det gäller utbetalningar som beslutas och betalas ut på felaktiga grunder, avsiktliga eller oavsiktliga fel begångna av sökande eller av socialtjänsten. Syftet är att förebygga och upptäcka felaktiga utbetalningar, säkerställa korrekt beslutsunderlag, förbättra servicen till den enskilde och öka effektiviteten.

Försörjningsstöd är i första hand folkbokföringskommunens ansvar. Därmed underlättas kontroller om t.ex. den sökande är sammanboende, får ekonomiskt bistånd i annan kommun, arbetar svart eller har andra tillgångar. Detta ökar också förutsättningarna för socialtjänsten att tillsammans med den som söker försörjningsstöd planera för insatser för att personen ska kunna hjälpas från bidragsberoende till arbete.

Ett utbrett skatte- och bidragsfusk leder till att vi får en allmän acceptans till fusk och på lång sikt har skatte- och välfärdssystemet förlorat i legitimitet. Jag välkomnar därför regeringens arbete med att öka tydligheten i systemen samt att göra det enklare att göra rätt och svårare att göra fel.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som yttrande över ”Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet” (SOU 2008:74) överlämnas och åberopas denna promemoria.

Stockholm den 6 november 2008

STEN NORDIN

Bilaga

Sammanfattning av remissen *Rätt och riktigt. Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet*

Remissen kan läsas i sin helhet på <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/108372>

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Finansborgarrådets förslag till yttrande åberopas delvis som svar på remissen
2. Därutöver anföras följande

Staden och staten har idag ett ensidigt fokus på att jaga fattiga, sjuka och arbetslösa medan skattebrottslingar går fria. En sådan uppenbar orättvisa skadar sammanhållningen i samhället och tilltron till det offentliga. Betecknande är att socialtjänstnämnden redan har i uppdrag att utreda bidragsfusket och föreslå åtgärder för att minimera detta, men att inget motsvarande uppdrag ännu finns om kommunalskattefusket eller eventuella skattebrott bland stadens utförare, något som ju sammantaget är mycket större.

Det är därför glädjande att finansborgarrådet har uppmärksammat skattefusket omfattning i landet (133 miljarder) i förhållande till bidragsfusket (20 miljarder), vilket vi utan resultat har påtalat tidigare. Med dessa fakta på bordet utgår vi ifrån att stadsledningskontoret snarast får i uppdrag att utreda omfattningen av skattefusket och föreslå åtgärder för att minimera detta. Som finansborgarrådet påpekar motsvarar skatte- och bidragsfusket 32 000 kr i sänkt skatt per år och familj, eller en mycket efterlängtd ambitionshöjning i stadens sociala välfärd. Hur vi än vill använda pengarna så visar detta att staden och staten bör fokusera mera på att få in rätt skatter.

Vi utgår också från att staden i alla sina näringslivskontakter och vid sina företagsbesök tar upp vikten av att betala skatt och att staden i sin verksamhet söker uppmuntra seriösa och ansvarstagande företag och utförare. Syftet att förbättra kontakterna med näringslivet kan inte skymma vikten av att betala skatt och leda till att staden blir undfallande när det gäller dessa frågor. De som förlorar mest på detta i längden är seriösa företag och laglydiga medborgare. Ett aktuellt exempel är att krogfusket fortsätter trots att personalliggare har införts. Oseriösa företagare hittar hela tiden nya kryphål för att kunna fuska. Tillståndsenheten bör i socialtjänstnämndens verksamhetsplan få i uppdrag att i samverkan med ekobrottsmyndigheterna ytterligare uppmärksamma den ekonomiska misskötsamheten.

En annan aspekt som vi vill lyfta fram mycket tydligare är förbättrad information till dem söker bidrag och som ska betala skatt. En hel del oavsiktliga fel skulle minska med hjälp av pedagogiska informationsinsatser, gärna på flera språk. Ansökningsblanketter bör utformas så att det är lätt att fylla i rätt uppgifter, de som söker ska garanteras lättfattliga beskrivningar av de regler som gäller och det ska finnas lättillgänglig rådgivning för dem som behöver hjälp såväl personligen som via nätet. Alla sökanden ska självklart informeras på ett lättfattligt sätt om myndigheternas informationsutbyte. Det ska också vara lätt för den enskilde att få rättelse om det visar sig att ekonomiska uppgifter är felaktiga.

Det antecknades till förteckningen att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Roger Mogert, Tomas Rudin* och *Teres Lindberg* (alla s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s) och (v) i borgarrådsberedningen.

Det antecknades till protokollet att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Regeringen tillsatte den 12 maj 2005 delegationen mot felaktiga utbetalningar – FUT-delegationen. Delegationen överlämnar nu ”Rätt och riktigt, åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen” (SOU 2008:74) som sitt betänkande och slutför därmed sitt uppdrag. I betänkandet föreslår delegationen åtgärder för att minska oavsiktliga såväl som avsiktliga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Åtgärderna innefattar både regeringens styrning samt myndigheternas åtgärder. Åtgärdsförslagen mynnar även ut i förslag till ett antal regelförändringar.

Delegationen har utifrån de orsaker som leder till felaktiga utbetalningar uppskattat omfattningen av dessa utbetalningar. Av de cirka 510 miljarder kronor som årligen betalas ut från välfärdssystemen bedöms i genomsnitt fyra procent vara felaktiga. Bedömningen inkluderar mörkertal, dvs. fel som i regel inte upptäcks. Totalt uppskattas de felaktiga utbetalningarna omfatta 18-20 miljarder kronor. Hälften av dessa är avsiktliga fel från sökanden, den andra hälften oavsiktliga fel från sökande eller myndigheter.

Stockholms stad är remissinstans.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 september 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Regeringen tillsatte den 12 maj 2005 delegationen mot felaktiga utbetalningar – FUT-delegationen. Delegationen överlämnar nu ”Rätt och riktigt, åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen SOU 2008:74” som sitt betänkande och slutför därmed sitt uppdrag. I betänkandet föreslår delegationen åtgärder för att minska oavsiktliga såväl som avsiktliga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Åtgärderna innefattar både regeringens styrning samt myndigheternas åtgärder. Åtgärdsförslagen mynnar även ut i förslag till ett antal regelförändringar.

Stadsledningskontoret är positiv till förslag som presenteras i delegationens betänkande. De synpunkter och förslag som stadsledningskontoret lämnar avser främst förändringar som berör den kommunala verksamheten. Stadsledningskontoret anser att delegationens förslag som rör regeringen och andra myndigheter är bra och att åtgärderna sammantaget resulterar i ett mer effektivt arbete för att fortsatt minska felaktiga utbetalningar.

Stadsledningskontoret instämmer i att efterkontroller bör utvecklas men vill betona att det i första hand är handläggningsrutiner samt underlag för biståndsbeslut som är det väsentliga i att motverka felaktiga utbetalningar. Efterkontroller samt risk- och sårbarhetsanalyser av interna oegentligheter bör enligt stadsledningskontoret ingå i kommunernas ordinarie risk- och väsentlighetsarbete samt intern kontroll.

Stadsledningskontoret är positiv till införande av månadsuppgifter om lön på individnivå. Stadens kontroll av inkomst skulle underlättas om inkomstuppgifter kan erhållas månadsvis från Skatteverket. Tidigare har kommunernas socialnämnder undantagits från skyldigheten att underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktiga utbetalningar. Stadsledningskontoret anser att en utvidgning av underrättelseskyldigheten, till att även omfatta kommunernas

socialnämnder, är en rimlig åtgärd där informationsutbytet mellan myndigheter ger ökad kontroll och säkerhet i hur skattemedel används.

Bakgrund

Regeringen tillsatte den 12 maj 2005 delegationen mot felaktiga utbetalningar – FUT-delegationen. Delegationen är ett samverkansorgan för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från de offentliga försäkrings- och bidragssystemen. Delegationen ska föreslå enhetliga metoder för att på en övergripande nivå mäta omfattningen av oegentligheterna över tid samt lämpliga mål och resultatindikatorer för arbetet med att minska sådana företeelser. Delegationen överlämnar nu ”Rätt och riktigt Åtgärder mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen SOU 2008:74” som sitt betänkande och slutför därmed sitt uppdrag.

Ärendet

Delegationen har utifrån de orsaker som leder till felaktiga utbetalningar uppskattat omfattningen av dessa utbetalningar. Av de cirka 510 miljarder kronor som årligen betalas ut från välfärdssystemen bedöms i genomsnitt fyra procent vara felaktiga. Bedömningen inkluderar mörkertal, dvs. fel som i regel inte upptäcks. Totalt uppskattas de felaktiga utbetalningarna omfatta 18-20 miljarder kronor. Hälften av dessa är avsiktliga fel från sökanden, den andra hälften oavsiktliga fel från sökande eller myndigheter.

I betänkandet förslår delegationen åtgärder för att minska oavsiktliga såväl som avsiktliga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Åtgärderna innefattar både regeringens styrning samt myndigheternas åtgärder, vilka mynnar ut i förslag till regelförändringar. Nedan listas utdrag av delegationens förslag;

- regeringen föreslås följa utvecklingen med hjälp av indikatorer
- regeringen bör förtydliga sin kommunikation kring regelverket
- myndigheter, däribland kommuners socialtjänst, bör utöka sina efterkontroller
- alla myndigheter föreslås genomföra en riskanalys
- myndigheterna bör i högre grad underlätta för den sökande att göra rätt
- myndigheterna föreslås utveckla samverkan/elektroniskt informationsutbyte med andra organisationer
- förslag på regelländring som innebär månadsuppgifter om lön på individnivå
- skatteverkets rätt att utföra skattekontroll föreslås utökas
- kravet på den sökande föreslås skärpas avseende uppgiftslämnande av förmögenhet
- underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen utvidgas till att omfatta även kommunernas socialnämnder

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets finansavdelning i samråd med förnyelseavdelningen.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret är positiv till förslag som presenteras i delegationens betänkande. De synpunkter och förslag som stadsledningskontoret lämnar avser främst förändringar som berör den kommunala verksamheten. Stadsledningskontoret anser att delegationens förslag som rör regeringen och andra myndigheter är bra och att åtgärderna sammantaget resulterar i ett mer effektivt arbete för att fortsatt minska felaktiga utbetalningar.

Stadsledningskontoret instämmer i att efterkontroller bör utvecklas men vill betona att det i första hand är handläggningsrutiner samt underlag för biståndsbeslut som är det väsentliga i att motverka felaktiga utbetalningar. Efterkontroller samt risk- och sårbarhetsanalyser av interna oegentligheter bör enligt stadsledningskontoret ingå i kommunernas ordinarie risk- och väsentlighetsarbete samt intern kontroll.

Delegationen föreslår en utveckling av samverkan/elektroniskt informationsutbyte med andra organisationer samt att kommunerna bör vidareutveckla det it-baserade handläggarstödet med inbyggda kontroller. I Stockholms stads riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd poängteras motverkan av felaktiga utbetalningar genom noggrann handläggning och

kontroller. Socialtjänstnämnden utreder omfattningen av felaktigt utbetalat ekonomiskt bistånd samt förslag till begränsning av fusk.

Det it-baserade verksamhetssystem Paraplyet har kompletterats med nya värden för beslutsregistrering för att kunna följa omfattningen av felaktiga utbetalningar. De nya värdena är beslut om anmälan enligt bidragsbrottslagen, beslut om återkrav och beslut om att väcka ersättningstalan om återbetalning inte sker. Stadsledningskontoret instämmer i att det är angeläget att samverka genom bland annat elektroniskt informationsutbyte med andra organisationer bör vidare utvecklas. Att kunna effektivisera kontrollerna av de uppgifter som ligger till grund för biståndsbeslut anser stadsledningskontoret vara en framgångsfaktor i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

Stadsledningskontoret är positiv till införande av månadsuppgifter om lön på individnivå. Stadens kontroll av inkomst skulle underlättas om inkomstuppgifter kan erhållas månadsvis från Skatteverket. Direktåtkomst till månadsuppgifter genererar mer säkert och tillförlitligt beslutsunderlag för biståndsbeslut. Handläggningsrutinerna skulle även effektiviseras vilket kan gör att den enskilde får sitt beslut tidigare.

Tidigare har kommunernas socialnämnder undantagits från skyldigheten att underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Delegationen föreslår nu en regeländring vilken innebär att underrättelseskyldigheten utvidgas till att även omfatta kommunernas socialnämnder. Stadsledningskontoret anser att en utvidgning av underrättelseskyldigheten är en rimlig åtgärd där informationsutbytet mellan myndigheter ger ökad kontroll och säkerhet i hur skattemedel används. Kommunerna är även sedan 1 augusti 2007 redan skyldiga att anmäla till en polis- eller åklagarmyndighet om det kan misstänkas att brott enligt lagen har begåtts. Att rätt ersättning från välfärdssystemen ges till rätt person vid rätt tillfälle kan inte nog framhållas. Vid felaktiga utbetalningar går inte enbart ekonomiska värden förlorade, även legitimiteten i trygghetssystemen skadas.